

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

§ 529

Raitiotien kehitysohjelman tilannekatsaus ja selvitystarpeet

TRE:3056/00.01.03/2019

Valmistelija / lisätiedot:
Mikko Nurminen

Valmistelijan yhteystiedot

Johtaja Mikko Nurminen, puh. 040 801 2665 ja projektijohtaja Ville-Mikael Tuominen, puh. 050 343 0700, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Kaupunginlakimies Jouko Aarnio, puh. 040 514 4884, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Juha Yli-Rajala, Konsernijohtaja

Päätösehdotus

Raitiotien kehitysohjelman tilannekatsaus merkitään tiedoksi.

Raitiotien jatkokehittämistä tukevien selvitysten laadinta käynnistetään.

Kokouskäsitely

Kaupunginhallitus myönsi läsnäolo- ja puheoikeuden johtaja Mikko Nurmiselle sekä projektijohtaja Ville-Mikael Tuomiselle. He olivat asiantuntijoina läsnä kokouksessa asian käsittelyn aikana.

Anna-Kaisa Ikonen poistui kokouksesta.

Perustelut

Raitiotiejärjestelmän kehittämisessä on jatkossa mukana Tampereen kehyskuntia. Raitiotien kehitysohjelman ohjelmakausi on näillä näkymin päättymässä runsaan vuoden kuluttua. Kaupungin ja Tampereen Raitiotie Oy:n henkilöstön työpanos ja kustannukset kuntarajat ylittävän raitiotien kehittämiseen tulisi jakaantua oikeudenmukaisesti raitiotien suunnittelua tilaavien kuntien kesken. Raitiotien suunnitteluttamisen organisointia ja kehyskuntien osallistumisen ajoitusta raitiotieyhtiön on tarve selvittää tarkemmin. Kaupunki ja raitiotieyhtiö allekirjoittivat joulukuussa 2017 raitiotiehankkeen vastuiden ja velvoitteiden siirtosopimuksen. Tiettyjä periaatteita kaupungin, raitiotieyhtiön ja muiden raitiotien suunnittelun osallistuvien kuntien kesken on tarve täsmentää, mahdollisesti sopimuksin.

Kaupunkistrategiassa Tampere – Sinulle Paras, Tampereen Strategia 2030 on kirjattu, että Tampere haluaa olla vuoteen 2030 mennessä 300 000 asukkaan viihtyisä ja elävä kaupunki, Suomen toinen metropoli. Strategian mukaan kaupungin tavoitteena on kasvaa vuosittain keskimäärin noin 3 000 uudella asukkaalla. Maankäyttöä, asumista,

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

liikennettä, palveluja, taloutta ja investointeja tarkastellaan kasvutavoitteen suhteen kokonaisuutena. Strategian tavoitteiden mukaisesti yhdyskuntarakennetta tiivistetään ja kasvua suunnataan ensisijaisesti joukkoliikennevyöhykkeelle ja aluekeskuksiin. Raitiotietä kehitetään kaupungin liikennejärjestelmän runkona.

Tampereen kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksessa 2020-2023 on sovittu toimenpiteenä kestävä kasvun ohjauksesta, että kunnat kaavoittavat asumisen uudistuotannon pääosin olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen. Uudesta asuineralasta vähintään 80 prosenttia sijoitetaan keskustoihin, aluekeskuksiin ja joukkoliikennevyöhykkeille. Sopimukseen on kirjattu, että valtio tukee kaupunkiseudun kestävä liikenteen edellytyksiä ja Tampere ja Pirkkala käynnistävät raitiotiejärjestelmän kohti toteuttamista tähtäävän hankesuunnitelman laatimisen vuoden 2021 aikana ja mahdollisesti toteuttamissuunnitelman laatimisen vuonna 2023 osuuksilla Tays keskussairaala - Koilliskeskus ja Tampereen linja-autoasema - Härmälä - Pirkkala. Sopimuksen mukaan valtion osallistumisen alustavana lähtökohtana raitiotien laajentamisessa voidaan pitää nykyisen ja aiempien MAL-sopimuskausien kustannusjakoa kaupunkiseudun raitiotiehankkeissa. MAL-sopimus 2020-2023 on allekirjoitettu valtion ja kaupunkiseudun kuntien kesken 8.10.2020.

Tampereen raitiotien ensimmäisellä kehittämiskaudella vuosina 2010-2020 raitiotiejärjestelmää on suunniteltu ja rakennettu Tampereen kaupungin rajojen sisälle sijoittuvana joukkoliikenteen runkoyhteytenä Hervannasta keskustaan ja Pispalan kannaksen yli Lentävänniemeeseen. Raitiotiejärjestelmän toteutussisältöä on kaupunginhallituksen ja valtuuston päätöksin laajennettu Taysin ja Hatanpään pistohaaroilla, jotka ovat alkua toiselle pitkälle raitiolinjalle.

Raitiotien ensimmäisellä kehittämiskaudella on toteutettu raitiotiejärjestelmän perusinvestointi, johon kuuluvat päävarikko Hervantaan ja toteutukseltaan haasteellisin keskustaosuus Itsenäisyydenkatu - Hämeenkatu - Pirkankatu ja Hatanpään valtatie. Valtuusto hyväksyi raitiotien alustavan yleissuunnitelman vuonna 2011 ja yleissuunnitelman vuonna 2014. Valtuusto on 19.10.2020 tehnyt investointipäätöksen viimeisestä vuoden 2014 yleissuunnitelman kokonaisuuteen kuuluvasta osasta, raitiotieradasta Pyynikintori - Lentävänniemi.

Tampereen raitiotiejärjestelmän kehittämisessä on nähtävissä siirtyminen uuteen kehittämiskauteen. Raitiotien seudullisen yleissuunnitelman ratavarausten sijainnit on hyväksytty 19.10. - 9.11.2020 Tampereen, Ylöjärven, Pirkkalan ja Kangasalan valtuustoissa. Alkaneella toisella kehittämiskaudella Tampereen raitiotie on laajennettavissa seudulliseksi järjestelmäksi MAL-sopimuksen tavoitteiden mukaisesti. 2020-2030 -lukujen aikana on toteutettavissa vaiheittain kolme Tampereen kuntarajan ylittävää raitiotien ratahaaraa. Kokonaisuuteen sisältyy kaksi, Hervannan päävarikkoa pienempää, raitiovaunujen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

yönyllisäilytyksen varikkoa. Kokonaisuuteen sisältyy myös Tampereen kaupungin sisäinen Vuoreksen ratahaara.

Raitiotietä ja lähijunaa kehitetään Tampereen kaupunkiseudun liikennejärjestelmän osina rinnakkain. Muun muassa Hervannan, Lentävänniemen ja Pirkkalan suunnilla ei ole valtion rataverkon raiteita. Raitiotie on näillä suunnilla luonteva ratkaisu kehitettävänä joukkoliikenteen runkoyhteytenä. Vastaavasti muun muassa Tesoma, Nokia ja Lempäälä ovat valtion rataverkon varrella. Lähijunaa on näillä suunnilla luonteva kehittää osana Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennejärjestelmää. Raitiotiejärjestelmä ja rautateiden matkustajaliikenne kohtaavat ja tukevat toisiaan tietyissä kohteissa, kuten Tampereen rautatieasemalla.

Alustava arvio Tampereen raitiotiejärjestelmän mahdollisesta laajenemisesta on seuraavanlainen. Mikäli oletetaan, että raitiotien rakentaminen etenee jatkuvasti haara kerrallaan, niin tämän hetken arvio toteutusjärjestyksestä rakentamisvuosineen on: Koilliskeskus - Pirkkala 2025-2028, Hiedanranta - Ylöjärvi 2029-2032, Koilliskeskus-Lamminrahka 2033-2036 ja Hatanpää-Vuores 2030-luvulla.

Valtuusto hyväksyi 16.11.2020 Tampereen kaupungin talousarvion vuodelle 2021. Vuoden 2021 talousarviossa Raitiotien kehitysohjelman yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi on asetettu hankesuunnittelun Koilliskeskus - Härmälä valmistelu, käynnistäminen ja suunnittelun ohjaus. Hankesuunnitelmassa on tarkoituksenmukaista arvioida kokonaista raitiotielinjaa Pirkkalan Suuppa - Koskipuisto - Tays - Koilliskeskus. Hankesuunnitelmavaiheessa on tarkoituksenmukaista laatia kuntataloudelliset hyötykustannuslaskelmat. Pirkkalan kunnan on luontevaa tarkastella hankesuunnitelman rinnalla myös vaihtoehtoisia joukkoliikenteen toteutustapoja yhdessä joukkoliikenneviranomaisen Nyssen kanssa. Hankesuunnitelmasta seuraava mahdollinen askel on valtuustojen päätös toteutusmallista, päätös toteutukseen tähtäävän suunnittelun aloittamisesta sekä päätös inventointipäätöksenteon tavoiteaikataulusta.

Raitiotielinjan Koilliskeskus - Härmälä - Pirkkala mahdollinen etenemisaikataulu on seuraavanlainen. Vuoden 2021 aikana on mahdollista toteuttaa markkinavuoropuhelu suunnittelun ja rakentamisen palveluntuottajien kesken, laatia tarjouspyyntö ja kilpailuttaa suunnittelutyö yhdessä Pirkkalan kunnan kanssa. Varsinainen hankesuunnitelman laatiminen on aloitettavissa syksyllä 2021. Hankesuunnitelman laatimiseen on hyvä varata noin vuosi. Hankesuunnitelma on tarve hyväksyä Tampereen ja Pirkkalan valtuustoissa. Mahdollisen jatkosuunnittelupäätöksen jälkeen seuraavat vaiheet ovat raitiotien jatkosuunnittelun ja rakentamisen toteutusmallin valinta sekä toteutussuunnittelijoiden ja rakentajien kilpailutus. Vuoden 2023 aikana toteutussuunnittelijat ja rakentajat on kilpailutettavissa ja investointipäätökseen tähtäävä suunnittelu on aloitettavissa. Myös investointipäätökseen tähtäävään suunnitteluvaiheeseen on hyvä varata

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

aikaa runsas vuosi. Tämänhetkisen arvion mukaan Tampereen ja Pirkkalan valtuustoille olisi valmisteltavissa investointipäätös rataosuudesta Koilliskeskus - Pirkkalan Suoppa niin, että rakentaminen voisi alkaa vuonna 2025. Rakentamiseen kuluu aikaa arviolta 3-4 vuotta. Raitiotierata ja Koilliskeskuksen raitiovaunujen säilytysvarikko olisi saatavissa valmiiksi liikennöitäväksi vuoden 2028 aikana. Edellämainitun aikataulun toteutuminen edellyttää sopimista raitiotien jatkosuunnittelun tehtävänjaosta ja organisoitumisesta, riittäviä suunnitteluttamisen tilaajaresursseja kunnilla ja raitiotieyhtiössä sekä raitiotieradan varren asemakaavoituksen ja lupavalmistelun määrätietoista edistämistä.

Kaupunkiympäristön palvelualue valmistelee Lielahden maankäytön yleissuunnitelman laatimista Lielahdenkadun ja Ylöjärven kuntarajan välisestä alueesta. Tavoitteena on saada maankäytön yleissuunnitelman ehdotus valmiiksi syksyllä 2021 ja yleissuunnitelman hyväksyminen yhdyskuntalautakunnassa keväällä 2022. Alueen asemakaavat on tavoite valmistua 2024-2025. Samanaikaisesti vuonna 2021 Ylöjärvi laatii osayleiskaavaa Teivon ja Mäkkylän alueille. Lielahden maankäytön yleissuunnitelman yhteydessä on luontevaa laatia tarkentava yleissuunnitelma raitiotieradasta Hiedanrannan keskustasta Ylöjärven kuntarajalle tai pidemmälle Ylöjärvellä, mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä Ylöjärven kaupungin kanssa.

Uuden raitiotielinjan toteuttaminen on jaettavissa karkeasti kahdeksaan toteutusvaiheeseen: strategiat ja sopimukset, yleissuunnittelu, hankesuunnittelu, toteutus päätökseen tähtäävä suunnittelu, rakentamisvaihe, käyttöönotto vaihe, liikennöinti- ja ylläpito vaihe sekä peruskorjausinvestoinnit ja omaisuuden hallinta. Raitiotien toteutushankkeessa suunnitteluttaja- ja omistajakuntien oman henkilöstön asiantuntemusta tarvitaan rakentamis- ja käyttöönotto vaiheisiin asti. Raitiotieradan suunnittelu ja rakentaminen olemassa olevaan tai kokonaan uuteen kaupunkiympäristöön edellyttää yhteensovittamista lukuisiin kuntien vastuulla oleviin tehtäviin, kuten mm. asemakaavoitus ja liikenteen, viherympäristön ja kunnallistekniikan suunnittelu, rakennuttaminen ja ylläpito. Liikennöinti- ja kunnossapitovaiheessa Tampereen Raitiotie Oy ja joukkoliikenneviranomaisen Nysse vastaavat raitiotiejärjestelmän toiminnasta ja ylläpidosta ja omistajakunnat maksavat palvelusta vastiketta ja vaunuvuokraa.

Raitiotien toteutushankkeessa lähtökohtana on, että kuntien valtuustot tekevät merkittävät investointipäätökset ja että uusi raitiotiekunta liittyy varsinaisen Tampereen Raitiotie Oy:n osakkaaksi valtuuston ratainvestointipäätöksen myötä.

Raitiotien suunnittelun organisoituminen on tarve ratkaista ennen kuntarajan ylittävän hankesuunnittelun aloittamista. Tässä vaiheessa on tarpeen käynnistää selvitystyö siitä, missä vaiheessa uudet raitiotiekunnat voivat sitoutua Tampereen Raitiotie Oy:öön tai sen mahdolliseen tytäryhtiöön. Selvitys on tehtävä yhdessä raitiotieyhtiön ja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

mahdollisten tulevien raitiotiekuntien kanssa. Selvitystyössä on tarve määritellä vastuut, velvollisuudet ja tehtävänjako raitiotiehanke eri suunnitteluvaiheissa: yleissuunnittelu, hankesuunnittelu ja toteuttamiseen tähtäävä suunnittelu.

Raitiotien kehitysohjelman ohjelmakauden on määrä näillä näkymin päättyä 31.12.2021. Kaupungin kehitysohjelmien kokonaisuutta arvioidaan kevään 2021 aikana. Joka tapauksessa tarvetta on selvittää, miten raitiotiehankeissa raitiotien kehitystyö, yhteistoiminnan koordinointi, kaupunginhallitukselle raportointi sekä päätöksenteon valmistelu jatkossa organisoidaan. Selvitystyö on tarpeen tehdä yhteistyössä Tampereen Raitiotie Oy:n kanssa.

Raitiotien kehitysohjelman vuosittainen tilannekatsaus ja ohjelmasuunnitelman hyväksyntä on aikataulutettu maaliskuulle 2021. Samassa yhteydessä on luontevaa päättää edellä mainittujen selvitystöiden johtopäätöksien pohjalta.

Tampereen Ratikan strategiaprosessi toteutettiin keväällä 2020 Tampereen Raitiotie Oy:n aloitteesta, yhdessä kaupunkiympäristön palvelualueen, Raitiotien kehitysohjelman ja joukkoliikenneviranomaisen Nyssen kanssa. Tavoitteena oli muodostaa strategiakehikko raitiotiejärjestelmän johtamiseen ja kehittämiseen. Strategiatyö palvelee erityisesti Tampereen Raitiotie Oy:n johtamista, mutta myös kaupunkiympäristön palvelualue ja Nysse osallistuvat vahvasti työskentelyyn. Menestyksekkäs raitiotiejärjestelmä edellyttää toimivaa yhteistyötä kaupungin, joukkoliikenneviranomaisen ja yhtiön välillä eri tasoilla. Ratikkastrategiassa on käsitelty Tampereen Ratikan toiminta-ajatusta, perustehtäviä, visiota, strategisia tehtäviä ja tavoitteita, palvelulupausta, yhteistoiminnallisia ydinprosesseja, strategiakehikkoa ja Tampereen Ratikan kehitysryhmän perustamista. Tampereen Raitiotie Oy:n hallitus on hyväksynyt Ratikkastrategian 24.8.2020.

Raitiotien liikennöinti- ja ylläpitovaiheessa Tampereen Raitiotie Oy:llä on palveluintegraattorin rooli. Raitiotien omistajakunnat maksavat raitiotieyhtiölle vuosittain infra-, varikko- ja hallintovastikkeita sekä vaunuvuokraa raitiovaunuista. Raitiotieyhtiö investoi omistajakuntien takaamin lainoin. Raitiotieyhtiö vastaa palveluintegraattorina raitiotiejärjestelmän rakentamisesta ja kunnossapidosta, raitiovaunujen hankinnasta ja kunnossapidosta, varikon ylläpidosta sekä vastaa yhteistoiminnan sovittamisesta raitiotien liikennöitsijän sekä radan, kaluston ja varikon ylläpitäjien kesken.

Kaupunki ja Tampereen Raitiotie Oy allekirjoittivat joulukuussa 2017 raitiotiehanke vastuiden ja velvoitteiden siirtosopimuksen. Sopimuksessa on raitiotiejärjestelmän suunnittelun osalta sovittu Raitiotieallianssin osien 1 ja 2 kehitysvaiheiden suunnittelun tilaamisesta ja ohjaamisesta. Raitiotiehankeissa raitiotieyhtiön ja kaupungin välisiä vastuita ja velvollisuuksia on tarve täsmentää, tarvittaessa sopimuksellisesti, koskien myös raitiotielinjojen yleis- ja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

hankesuunnitteluvaiheita sekä tulevien ratalinjojen toteutussuunnittelua. Lisäksi muiden raitiotien suunnittelua tilaavien kuntien roolia on tarve täsmentää, mahdollisesti sopimuksellisesti. Tässä vaiheessa on tunnistettu, että raitiotiehankkeen vastuita ja velvollisuuksia on tarvetta täsmentää vuonna 2017 sovitusta lisäksi seuraavien kahdeksan raitiotiejärjestelmän kehittämisen periaatteen osalta: Tampereen Ratikan tavoitteet, kehittämisryhmä, lipputuotteet ja aikataulut, liikennöinti ja asiakasviestintä, maankäyttö ja kaavoitus, brändi, asiakaskokemuksen johtaminen ja kuntarajat ylittävän raitiotien suunnittelu. Osa näistä asioista on nykytilanteen toteavia ja osa näistä on hyvä kirjata mahdollisesti sopimukseen vastuiden ja velvoitteiden kirkastamiseksi kaikille osapuolille.

Raitiotie on strateginen hanke, jossa Tampereen kaupunki sovittaa systemaattisesti yhteen mm. maankäytön, liikennejärjestelmän ja joukkoliikennejärjestelmän kehittämistöitä. Näillä näkymin vuoteen 2028 asti raitiotietä liikennöidään 100-prosenttisesti Tampereen kaupungin alueella. Mikäli Pirkkalan Suuppa - Koilliskeskus rata toteutuu, raitiotieradasta noin 87 prosenttia on edelleen Tampereen kaupungin alueella. Pirkkalan kunnalla ja muilla raitiotietä suunnittelevilla kunnilla on lupa perääntyä hankkeesta, ottaa aikalisä tai toteuttaa hanketta vaiheittain minkä tahansa suunnitteluvaiheen jälkeen.

Tiivistetysti raitiotiejärjestelmän jatkokehittämistä varten on tarve selvittää: 1. Missä vaiheessa muiden kuntien on luontevaa sitoutua Tampereen Raitiotie Oy:öön tai sen tytäryhtiöön. 2. Miten raitiotien kehitystyö organisoidaan Raitiotien kehitysohjelman ohjelmakauden päättymisen 31.12.2021 jälkeen. 3. Miltä osin Tampereen kaupungin ja Tampereen Raitiotie Oy:n välistä vuonna 2017 allekirjoitettua raitiotiehankkeen vastuiden ja velvoitteiden siirtosopimusta on tarve täsmentää.

Tiedoksi

Mikko Nurminen, Ville-Mikael Tuominen, Janne Kytö, Matias Ansaharju, Mika Periviita, Elina Karppinen, Ari Vandell, Milko Tietäväinen, Riikka Rahkonen, Susanna Virjo, Pekka Sirviö/Tampereen Raitiotie Oy, Mikko Leinonen/Hiedanrannan Kehitys Oy, Jaakko Joensuu/Pirkkalan kunta, Jouni Korhonen/Pirkkalan kunta, Jarkko Sorvanto/Ylöjärven kaupunki, Mari Ruissalo/Ylöjärven kaupunki, Oskari Auvinen/Kangasalan kaupunki, Sirkku Malviala/Kangasalan kaupunki, Pirkkalan kunta, Ylöjärven kaupunki, Kangasalan kaupunki

Liitteet

1 Kh 14.12.2020 Raitiotien kehitysohjelman tilannekatsaus ja selvitystarpeet

Nähtävilläolo ja tiedoksianto asianosaiselle

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

Pöytäkirja yleisesti nähtäville 22.12.2020 www.tampere.fi

Päätös on lähetetty sähköpostilla 18.12.2020.

Tampere
18.12.2020

Elina Nikkilä
Hallintosihteeri

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

Muutoksenhakukielto

§529

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai kunnallisvalitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

-vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (KuntaL 136 §)

-virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija on jäsenenä viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)

-etuusto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)